

Дело C-797/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

15 декември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Софийски районен съд (България)

Дата на акта за преюдициално запитване:

15 декември 2021 г.

Молител:

Й.Я.

Ответник:

К.П.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

[OMISSIS]

София, 15.12.2021 г.

СОФИЙСКИЯТ РАЙОНЕН СЪД, Гражданско отделение, **37. СЪСТАВ**,
[OMISSIS]

[OMISSIS] [съдебен състав, номер на делото]

Производството е по реда на чл. 267 ДФЕС.

- 1 Производството е по два тълкувателни въпроса до Съда на Европейския съюз (СЕС). Първият засяга независимостта на съдебните органи и по-конкретно – съвместимостта на правилата за дълготрайно (без условия за прекратяване) командироване на съдии по българското законодателство с изискването на чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС за гарантиране на независимостта на съдилищата в държавите от Европейския съюз. Вторият въпрос се отнася до последиците от актовете, издавани от съдебен състав, който е възможно да не отговаря на стандартите за независим съд, когато те съдържат указания до национален съд от по-ниска инстанция.

СТРАНИ В ПРОИЗВОДСТВОТО

- 2 Молителят - **Й.Я.**, е български гражданин, с адрес: [OMISSIS] София, ...
Пред националния съд се представява сам.
- 3 Дъщерята на молителя - малолетната С....., вече няма качеството на страна в производството, което е прекратено спрямо нея. Към момента по делото е висящ само спорът за разноските, като малолетната не дължи такива, и поради това е **престанала да има качество на страна.**
- 4 Ответница - **К.П.**, е българска гражданка.
- 5 [OMISSIS] [данни за представителя на ответницата]

ФАКТИ ПО СПОРА. ПОЗИЦИИ НА СТРАНИТЕ

- 6 Делото е образувано на 28.02.2020 г. по молба на Й.Я., с която същият твърди, че той и малолетната му дъщеря са били жертва на насилие от страна на ответницата [К.П.]. Направил е искане за привременна защита с издаване на заповед за незабавна защита, което е отхвърлено с Определение [OMISSIS] [от] 13.05.2020 г. по настоящото дело. Делото е насрочено за разглеждане в открито заседание на 03.07.2020 г. Междувременно на 22.05.2020 г. молителят е подал жалба срещу определението, с което му е отказано издаване на заповед за незабавна защита, като е адресирал жалбата до Софийския градски съд.
- 7 Преди тази дата - на 15.05.2020 г. молителят е подал молба до втората съдебна инстанция - Софийския градски съд, за ускоряване на производството, като се определи срок за извършване на действия от настоящия съд (т.нар. „молба за определяне на срок при бавност“). С Определение [OMISSIS] [от] 02.07.2020 г. [OMISSIS] на Софийския градски съд, III състав, искането на молителя е отхвърлено.
- 8 С молба от същия ден - 02.07.2020 г., постъпила не в Софийския градски съд, където се е намирало делото, а в Софийския районен съд, молителят оттегля искането си за защита, като излага съображения за накърняване на неговите основни права.
- 9 На следващия ден - 03.07.2020 г., делото все още не се е намирало физически в сградата на Софийския районен съд, и поради това насроченото открито съдебно заседание не се е провело. На същата дата ответницата е подала в съда молба, с която покрай множество оплаквания от поведението на молителя, е направила и искане да и се присъдят разноски.
- 10 С Определение [от] [OMISSIS] 14.07.2020 г. на Софийския районен съд делото е прекратено, като съдът е приел, че не следва да присъжда разноски, тъй като няма данни за действия на ответницата. Причините да не се вземе

предвид молбата на ответницата от 03.07.2020 г. са пропуск или на съдията, или на съдебната администрация.

- 11 Тъй като преди прекратяването на делото е била постъпила частна жалба от молителя от 22.05.2020 г., която може да бъде върната само от второинстанционния съд, до който е подадена, същата е изпратена на въззивната инстанция - Софийския градски съд. Заедно с нея е изпратена и частна жалба на ответницата от 07.08.2020 г., с която моли да и се присъдят разноски след прекратяване на делото. Постъпил е и отговор на тази жалба, като в т. 10 от същия молителят заявява, че право на ответницата е да ползва дори и скъпоплатени адвокати, но разходите за това не следва да се поемат от молителя. Самото определение за прекратяване на делото не е обжалвано и е влязло в сила на 07.08.2020 г.
- 12 По двете частни жалби - на молителя от 22.05.2020 г. и на ответницата от 07.08.2020 г., е образувано въззивно частно гражданско дело [OMISSIS] на Софийския градски съд, 24. състав. Същият съдебен състав се състои от съдиите [OMISSIS] [посочване на имената на двама съдии], назначени в Софийския градски съд, и CD ([OMISSIS]), която е била командирована да правораздава в Софийския градски съд на 06.02.2017 г. С Определение [от] [OMISSIS] 28.01.2021 г. на Софийския градски съд жалбата на молителя от 22.05.2020 г. е оставена без разглеждане, тъй като е подадена срещу съдебен акт, който не подлежи на обжалване. Със същото определение производството по жалбата на ответницата от 07.08.2020 г. е прекратено, като Софийският градски съд е преценил, че компетентен да се произнесе е настоящият съдебен състав, и е дал указания да разреши въпроса за разноските със свой акт по реда на чл. 248 ГПК.
- 13 Срещу определението на Софийския градски съд от 28.01.2021 г. е постъпила частна жалба от молителя, който излага доводи, че били засегнати правата му на справедлив процес и не следвало да се преразглежда становището на Софийския районен съд, че няма основание за присъждане на разноски на ответницата, тъй като сроковете били изтекли. След становище на ответницата жалбата е изпратена в Апелативен съд София, където е образувано въззивно частно гражданско дело [OMISSIS], което е разпределено за разглеждане на съдебен състав от съдиите [OMISSIS] [посочване на имената на двама съдии] - назначени в Апелативния съд, и FG - командирован в Апелативен съд София от 12.02.2018 г. (съгласно публично достъпния регистър на командированите съдии към юни 2021 г., достъпен в интернет на адрес: http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/31/REG_KOM_18-06-2021-S.pdf).
- 14 С Определение [от] [OMISSIS] 07.06.2021 г. [OMISSIS] Апелативен съд София е оставил частната жалба на ответника без уважение, като определението е окончателно. С това са станали окончателни и указанията, дадени от Софийския градски съд на настоящия съд да се произнесе по съществото на искането на ответницата за присъждане на разноски.

- 15 Първоначалният молител поддържа възраженията си, че не следва да заплаща разноски на ответницата, тъй като бил имал повод да образува делото, но се отказал само защото съдилищата нарушили неговите процесуални права.
- 16 Ответницата поддържа, че е подала искане да ѝ се присъдят разноски в срока за това и претендира адвокатски хонорар, който е заплатила, в размер на 425 лева.

ФАКТИ ОТНОСНО СИСТЕМАТА НА КОМАНДИРОВАНЕ

- 17 Българското законодателство винаги е допускало един съдия, който е назначен да правораздава в определен съдебен орган, да бъде командирован през време на службата си в друг съд от същата или по-висока степен при определени условия. Това правомощие дълги години е смятано за извънредно и е било скрепено с известни условия, включително и изискване за съгласие на съдията, ако командироването продължава повече от 3 месеца.
- 18 С течение на времето и поради невъзможност (възможно е и да е налице нежелание) на кадровия орган на съдебната власт - Висшия съдебен съвет, да организира регулярно конкурси за повишаване на съдии, във висшите съдебни инстанции се появяват все повече свободни места за съдии. Натовареността на тези съдилища се увеличава, което налага търсене на алтернативни пътища за кариерно израстване.
- 19 В приетата с Решение на Народното събрание от 21.01.2015 г., обнародвано в ДВ, бр. 7/27.01.105 г., Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система (достъпна на <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=957>) е посочено в част II SWOT-анализ, раздел „негативи“, ред „елементи на негативна селекция“ (на лист 22), че „Широко разпространената практика за командироване на магистрати се превръща в паралелен кариерен процес“. Причината за това е, че командироването се осъществява не по реда за провеждане на централизиран конкурс, а само с решение на председателите на съдилища, което не подлежи на обсъждане с други органи на съдебната власт. Прекратяването на командироването също става до 2018 г. по еднолично решение на председателя на съда, който го е допуснал. Поради това с изменения на Закона за съдебната власт, обнародвано в „Държавен вестник“ (ДВ), бр. ДВ, бр. 62/09.08.2016 г., в сила от 09.08.2016 г., са въведени редица ограничения, включително и срок за командироване от една година и забрана за повторно командироване.
- 20 С допълнение на чл. 227 от Закона за съдебната власт (ЗСВ), обнародвано в ДВ, бр. 90/10.11.2017 г., в сила от 14.11.2017 г., е създадена нова алинея 2, която дава възможност съдия да бъде командирован с негово съгласие без ограничения във времето, когато в органа, където е командирован има

незаета щатна длъжност на съдия. С последващо изменение на чл. 30, ал. 5 ЗСВ, обнародвано в ДВ, бр. 49/12.06.2018 г., [OMISSIS] е създадена нова точка 18, с която е дадено правомощие на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет да прекратява командироване на съдия, когато „има нарушения на условията и реда, предвидени в този закон, или при възникнала необходимост за кадровото обезпечаване [на] работата на органа на съдебната власт, от който съдията е командирован“. Законът не поставя критерии какво означава „необходимост от кадрово обезпечаване“.

- 21 На практика решението за командироване, което не е обвързано със срок или условия, се взема еднолично и без законови критерии от председателите на съдилищата, които дават разрешение за това, стига командированият да е съгласен. Във всеки един момент обаче и въпреки неговото несъгласие, командированият може да бъде възстановен на първоначалната си длъжност, като продължителността на командироване в някои случаи достига до 9 години. Липсата на ясни критерии за командироване дава възможност за произвол, както е илюстрирано в следващите абзаци:
- 22 Разпоредбата на чл. 30, ал. 5, т. 18 ЗСВ е била предмет на тълкуване от Върховния административен съд, който в Решение № 8223/25.06.2020 г. по адм. дело № 13214/2018 г. е приел, че при извършване на преценката за „необходимост от кадрово обезпечение“ се разглежда само натовареността на съда, от който съдията е командирован. В този съд следва да има изменение на броя на постъпилите дела. В решението си Върховният административен съд е приел, че изслушване на командирования съдия пред Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет не е задължително условие, за да се прекрати командироването му, тъй като искането за прекратяването на командироването се прави от председателя на съда, от който съдията е командирован.
- 23 В Доклада на Европейската комисия по Механизма за сътрудничество и проверка, създаден с Решение 2006/929/ЕО на Комисията за създаване на механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на България в постигането на специфични цели в областите на съдебната реформа и борбата срещу корупцията и организираната престъпност, изготвен на 13.11.2018 г. (СОМ(2018) 850 final), изрично в т. 3.1. е изразена загриженост от това, че гаранциите за ограничаване на командироването, създадени през 2016 г., като че ли са отслабени. В бележка под линия 12 към текста се посочва, че механизмът за командироване на съдии е създавал „алтернативен начин за повишаване на съдии“, който води до „рискове за независимостта“.
- 24 Практиката на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет при упражняване на правомощията му да прекратява командироване е да не се базира на обективни критерии, а да се подчинява на текущите потребности в съдебната система, при това без да отчита дали има други възможности за задоволяване на необходимостта от съдии. При последното

приложение на разпоредбата - в заседанието на колегията на 23.06.2020 г., когато е било предложено прекратяване на командироването на съдия **ГН**, назначен в Районен съд Нова Загора, който е бил командирован в Софийския районен съд. В интернет е публикувана пълна стенограма на протокола - <http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/28/pr-21-23-06-2020-%D0%A1%D0%9A.pdf>, като в същата (на страница 68) е отразена реплика на члена на Съдийската колегия **НП**, че към датата, за която е поискано прекратяването, натоварването на съда, от който е командирован съдия **ГН**, не се е променило спрямо датата, на която е дадено съгласие същият да бъде командирован. Друг член на съдийската колегия - председателят на Върховния административен съд (ВАС) **П** е посочил (на лист 74 от протокола), че е налице промяна, тъй като един от съдиите, правораздавали в Районен съд Нова Загора, е бил преместен. Председателят на ВАС заявява (на лист 75 от протокола), че практика при него е да прекратява командировки и без намеса на Съдийската колегия на ВСС, без да се излагат основания какви условия се спазват за това. В същото заседание (на страница 37 от протокола) е изложено становище на члена на колегията **ЖК**, с което е отказано с аргументи от социален характер да бъде назначен друг, новопостъпващ съдия в Районен съд Нова Загора, като е имало възможност за това. Вместо това назначението е станало по изключение с разкриване на нова щатна бройка в друг съд от друг съдебен район - Районен съд Пловдив. **ЖК** изрично посочва, че нуждите на последния съд са били много по-високи от тези на Районен съд Нова Загора. За последния съд на страница 70 от протокола същият член на Съдийската колегия - **ЖК**, взема становище, че е силно натоварен. На страница 42 от протокола отново членът на Съдийската колегия **ЖК** посочва, че и нуждите на Софийския районен съд, където е прекратено командироването на съдия **ГН**, също са много по-големи от нуждите на Районен съд - Нова Загора. Същевременно на лист 42 е отказано по мотиви отново на **ЖК** назначаването на друг, отново новопостъпващ съдия, в Районен съд Нова Загора, като е предвидено повишаване в Софийския районен съд, за да може да се осъществи в последствие размяна на места със съдия от Районен съд Карнобат (на около 80 км от Нова Загора), който желае да се премести обратно в Софийския районен съд (на около 340 км от Карнобат и около 260 км от Нова Загора). Посочените противоречиви мотиви създават съмнения, че кадровият орган на съдебната система не взема решенията си прозрачно и се ръководи от мотиви за удовлетворяване на едни съдии пред други.

- 25 В резултат на прекратеното командироване съдия **ГН** е подал оставка и е бил освободен с Решение по т. 3 от Протокол № 28/07.08.2020 г. от длъжността „съдия“ в Районен съд Нова Загора - стенографският протокол е достъпен на: <http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/28/pr-28-07-08-2020-%D0%A1%D0%9A.pdf>.
- 26 Същото нежелание на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет да излага мотиви за различното третиране на лицата, макар и по други въпроси, е констатирано и от Европейския съд за правата на човека в произнесеното

на 19.10.2021 г. решение по делото Мирослава Тодорова с/у България, жалба № 40072/13, като в §§ 178, 208—210 и 212. Гаранции, че при последващи случаи няма да има произвол, не са осигурени досега от Висшия съдебен съвет или законодателството.

- 27 В това отношение следва и да се посочи, че Върховният административен съд вече е постановявал отказ да отправи преюдициален въпрос до Съда на Европейския съюз по въпроса дали командироването на магистрати с еднолично решение на председателите на съдилища представлява нарушение на гаранциите за независимост на съдиите, като е постановил Определение от 14.08.2020 г. по адм. дело № 2374/2020 г. (актът е достъпен на: <http://www.sac.government.bg/court22.nsf/d038edcf49190344c2256b7600367606/68429fdfeeb740a7c22585c4003b1b1a?OpenDocument>) Със същото по жалба на съдия, който твърди, че Висшият съдебен съвет бездейства да обяви конкурс за повишаване на магистрати, а вместо това се допуска неограничено командироване, Върховният административен съд е приел, без да ги посочва, че са налице „достатъчно гаранции“ за осъществяване на правата на съдия, който желае да оспори командироването.

ФАКТИ ОТНОСНО КОМАНДИРОВАНИТЕ СЪДИИ, произнесли се по настоящото дело

- 28 Списък на командированите магистрати се публикува периодично на страницата на Висшия съдебен съвет в интернет. Последната версия от 18.06.2021 г. е достъпна на: http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/31/REG_KOM_18-06-2021-S.pdf. Съгласно изнесената публична информация, командировани са 198 съдии - около 9 % от всички съдии в България.
- 29 За съдия **CD** е посочено, че е командирована от Софийския районен съд в Софийския градски съд със Заповед [OMISSIS] на председателя на Апелативен съд София за срок от 12 месеца от 06.02.2017 г., но до момента командировката не е прекратена, като причина за командироване е „Поради наличието на незаети съдийски места, командироването на съдии от СГС в САС и ВКС, продължителен отпуск на съдии по майчинство“.
- 30 За съдия **FG** е посочено, че е командирован от Софийския градски съд в Апелативен съд София със Заповед [от] [OMISSIS] 06.02.2018 г. на председателя на Апелативен съд София по реда на чл. 227, ал. 2 ЗСВ до заемане на свободното място в щата на съда с конкурс поради незаети щатни бройки в апелативния съд от 12.02.2018 г., като причина за командироване е „Във връзка с наличието на свободни щатни съдийски бройки и голяма натовареност на съдиите от Търговска колегия на АС - София, както и невъзможността за незабавно назначаване на съдии и необходимостта от попълване на съдебните състави в АС - София“.

- 31 По делото няма данни участвалите в контролиращите съдебни състави съдии да са били заинтересовани, нито по конкретното дело, нито в други придобили известност в обществото случаи. Повод за съмнения са единствено обективно съществуващите правила на института на командироването, които биха могли да поставят съмнение в безпристрастността на един командирован съдия.

ФАКТИ ОТНОСНО НЕЗАВИСИМОСТТА НА НАСТОЯЩИЯ СЪДЕБЕН СЪСТАВ

- 32 За да се избегнат съмнения и поради чувствителния характер на въпроса председателят на настоящия съдебен състав следва изрично да заяви, че е член на професионална организация - Съюза на съдиите в България, чиито членове са и съдия Мирослава Тодорова, която е жалбоподател по цитираното по-горе решение на Европейския съд за правата на човека, и съдия [OMISSIS] [посочване на името на съответния съдия], жалбоподател по административно дело № 2374/2020 г. на Върховния административен съд.
- 33 Настоящото преюдициално запитване обаче не е отправено поради нездрави желания на организацията, чийто член съм, а поради изразеното от молителя в процеса съмнение, че е жертва на пристрастни съдии, като ако съдът не отговори на това възражение, рискува да наруши чл. 6 от Конвенцията за правата на човека и основните свободи, което може да донесе и финансови последици за държавата. Това налага изчерпване на всички допустими процесуални средства, включително и тези на правото на Европейския съюз, за да се отстрани всякакво съмнение в безпристрастността на разгледалите казуса съдии - субективна или обективна.

ПРИЛОЖИМИ НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ НОРМИ и СЪДЕБНА ПРАКТИКА:

Конституция на република България (обн. в „Държавен вестник“ (ДВ), 56 от 13 юли 1991 г., в сила от 13.07.1991 г., последно изм. ДВ, бр. 100 от 18 декември 2015 г.):

- 34 **Преамбюл:**

„Ние, народните представители от Седмото Велико Народно събрание, в стремежа си да изразим волята на българския народ, [...] прогласяваме своята решимост да създадем демократична, правова и социална държава ...

- 35 **Чл. 8.** Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна.

36 **Чл. 117.** ... (2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.

37 **Чл. 129.** (1) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 85 от 2003 г., доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми. Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:

1. навършване на 65-годишна възраст;
2. подаване на оставка;
3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;
5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.

38 **Чл. 130.** (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове. Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.

(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители и единадесет - от органите на съдебната власт. Членовете на Висшия съдебен съвет се избират при условията на чл. 130а, ал. 3 и 4 и по ред, определен със закон.

(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.

39 **Чл. 130а.** (Нов - ДВ, бр. 100 от 2015 г.) (1) Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегия.

(3) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет се състои от 14 членове и включва председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, шестима членове, избрани пряко от съдиите, и шестима членове, избрани от Народното събрание.

(5) Колегиите в съответствие със своята професионална насоченост:

1. назначават, повишават, преместват и освобождават от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;

2. правят периодични атестации на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт и решават въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост;

3. налагат дисциплинарни наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт;

4. назначават и освобождават административните ръководители в органите на съдебната власт;

5. решават въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт;

6. осъществяват и други правомощия, определени със закон.

40 **Чл. 133.** Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон“.

Закон за съдебната власт („ЗСВ“; обн. ДВ, бр. 64 от 7 август 2007 г., последно изм. ДВ, бр. 80 от 24 септември 2021 г.):

41 **Чл. 2.** Органите на съдебната власт се ръководят от Конституцията и от принципите, установени в този закон.

42 **Чл. 5.** (1) Гражданите и юридическите лица имат право на информация за работата на съдебната власт.

(2) Органите на съдебната власт са длъжни да осигуряват откритост, достъпност и прозрачност на действията си по реда на този закон и на процесуалните закони.

- 43 **Чл. 16.** (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) (1) Висшият съдебен съвет представлява съдебната власт, осигурява и отстоява независимостта ѝ, определя състава и организацията на работата на съдилищата, прокуратурите и следствените органи и обезпечава финансово и технически тяхната дейност, без да се намесва в нейното осъществяване.
- 44 **Чл. 30.** (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) (1) Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегия.
- (5) Съдийската колегия и прокурорската колегия осъществяват поотделно и в съответствие с професионалната си насоченост следните правомощия по отношение на съдиите, прокурорите и следователите:
1. назначават, повишават, преместват и освобождават от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;
 2. (доп. - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) правят периодични и други атестации и приемат комплексна оценка от атестирането на съдиите, прокурорите, следователите, административните ръководители и техните заместници в органите на съдебната власт и решават въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост; [...]
 4. определят броя, назначават и освобождават административните ръководители и техните заместници в органите на съдебната власт с изключение на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор;
 9. организират и провеждат конкурсите за съдийските, прокурорските и следователските длъжности в предвидените от този закон случаи; [...]
 16. приемат правила за работата си, които се публикуват на интернет страницата на Висшия съдебен съвет; [...]
 17. прокурорската колегия избира и освобождава директора на Националната следствена служба;
 18. (нова - ДВ, бр. 49 от 2018 г., в сила от 16.06.2018 г.) съдийската колегия прекратява командироването на съдия в друг орган на съдебната власт от този, в който заема по щат съответната съдийска длъжност, когато при командироването има нарушения на условията и реда, предвидени в този закон, или при възникнала необходимост за кадровото обезпечаване работата на органа на съдебната власт, от който съдията е командирован; [...].
- 45 **Чл. 36.** (1) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Заинтересованите лица могат да оспорват решенията на пленума и на колегии на Висшия съдебен съвет в 14-дневен срок от съобщаването им. Жалбата не спира изпълнението на решението, освен ако съдът постанови друго.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2019 г.) Жалбата се разглежда от тричленен състав на Върховния административен съд.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2019 г.) Решението на тричленния състав на Върховния административен съд не подлежи на касационно обжалване, с изключение на делата, чийто предмет са актовете по чл. 30, ал. 2, т. 17 и производства по глава шестнадесета, раздел I.

46 **Чл. 87.** (1) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., доп. - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) Когато съдия от окръжен съд е възпрепятстван да изпълнява длъжността си и не може да бъде заместен от друг съдия от същия съд, председателят на апелативния съд може да командирова на негово място съдия от апелативния съд, от друг окръжен съд или съдия от районен съд с ранг на съдия от окръжен съд от съдебния район на апелативния съд. Командирането се извършва при спазване условията на чл. 227. По изключение командирането може да бъде и на незаета длъжност при спазване условията на чл. 227, ал. 2—9.

(2) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2009 г., доп. - ДВ, бр. 50 от 2012 г.) Когато командирането по ал. 1 не е възможно, председателят на Върховния касационен съд може да командирова районен, окръжен или апелативен съдия от района на друг апелативен съд със съответен ранг при спазване условията на чл. 227.

47 **Чл. 107.** (1) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., доп. - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) Когато съдия от апелативния съд е възпрепятстван да изпълнява длъжността си и не може да бъде заместен от друг съдия от същия съд, председателят на апелативния съд може да командирова на негово място съдия от окръжния съд със съответен ранг при спазване условията на чл. 227. По изключение командирането може да бъде и на незаета длъжност при спазване условията на чл. 227, ал. 2 - 9. [...]

(3) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2009 г.) Когато командирането по ал. 1 не е възможно, председателят на Върховния касационен съд може да командирова апелативен съдия от района на друг апелативен съд.

48 **Чл. 160.** (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Съдия, прокурор, следовател, административен ръководител и заместник на административен ръководител, с изключение на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор, се назначава, повишава, понижава, премества и освобождава от длъжност с решение на съответната колегия на Висшия съдебен съвет.

49 **Чл. 165.** (1) Съдия, прокурор и следовател се освобождава от длъжност при:

1. навършване на 65-годишна възраст;

2. подаване на оставка;
3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
4. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година;
5. наложено дисциплинарно наказание дисциплинарно освобождаване от длъжност;
6. (доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) решение на съответната колегия на Висшия съдебен съвет, с което се отказва придобиване статут на несменяемост;
7. несъвместимост с длъжности и дейности по чл. 195, ал. 1;

[OMISSIS]

9. възстановяване на работа след незаконно освобождаване от длъжност.

[OMISSIS]

(3) Съдия, прокурор и следовател, придобили несменяемост, се освобождават от длъжност само на основанията по чл. 129, ал. 3 от Конституцията на Република България, както и в случаите по ал. 1, т. 7.

(4) Съдия, прокурор и следовател, пенсионирани по ал. 1, т. 1, нямат право да заемат длъжност в органите на съдебната власт.

50 **Чл. 176.** (1) За заемане на длъжност в органите на съдебната власт се провежда централизиран конкурс за:

1. (изм. - ДВ, бр. 33 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) младши съдии, младши прокурори и младши следователи;

2. (доп. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) първоначално назначаване в районен, окръжен и административен съд и съответните прокуратури.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2011 г., в сила от 19.04.2011 г.) Конкурсът по ал. 1, т. 1 се провежда веднъж годишно, като се обявява през месец януари и се провежда през месец април на съответната година.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2011 г., в сила от 19.04.2011 г.) Конкурсът по ал. 1, т. 2 се провежда най-малко веднъж годишно и не по-късно от два месеца след обявяването му.

- 51 **Чл. 178.** (1) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2017 г., изм. - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) Висшият съдебен съвет определя броя на свободните длъжности в съда, прокуратурата и следствените органи за заемането им чрез конкурс за първоначално назначаване.
- (2) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2009 г., доп. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., доп. - ДВ, бр. 90 от 2017 г., изм. - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) Броят на свободните длъжности по ал. 1 се определят поотделно според нуждите на всеки орган на съдебната власт за всяко от нивата в съда, прокуратурата и следствените органи.
- (3) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г.) Свободните длъжности по ал. 1 се обявяват едновременно с обявяването на свободните длъжности в органите на съдебната власт по чл. 188.
- 52 **Чл. 188.** (1) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г., доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., изм. - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) Административните ръководители уведомяват съответната колегия на Висшия съдебен съвет за длъжностите, които се очаква да се освободят през следващата година, в срок до 30 септември на предходната година. Съответната колегия на Висшия съдебен съвет определя броя на свободните длъжности към датата на обявяване на конкурса за всеки отделен орган на съдебната власт в съда, прокуратурата и следствените органи за заемането им чрез повишаване. Когато липсват кандидати за преместване, свободните места се заемат чрез конкурс за повишаване.
- 53 **Чл. 189.** (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) Свободните длъжности в съдилищата, прокуратурите и следствените органи, извън тези по чл. 178, се обявяват от съответната колегия на Висшия съдебен съвет по реда на чл. 179 поотделно за всеки орган на съдебната власт, и се заемат след конкурс. Конкурсите за по-горестоящите органи на съдебната власт се обявяват с решение и се провеждат преди обявяването на конкурсите за по-ниските по степен органи. В случай че конкурсите за по-горестоящите органи не приключат в срок до три месеца с решение на съответната колегия на Висшия съдебен съвет, се обявяват конкурсите за по-ниските по степен органи.
- (2) (Доп. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) Повишаване в длъжност е преминаване на по-висока по степен длъжност в същия по вид орган на съдебната власт.
- (3) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) Извън случаите по чл. 194, ал. 2 преместването е преминаване на равна или на по-ниска по степен длъжност на съдията - в друг съд, на прокурора - в друга прокуратура, а на следователя - в друг следствен отдел.

- 54 **Чл. 191а.** (Нов - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) (1) Конкурсната комисия класира кандидатите за преместване според резултатите от последното атестиране и проверки от по-горестоящите органи на съдебната власт и от Инспектората към Висшия съдебен съвет, данните от кадровото им дело и преценката на разгледаните и приключени дела и преписки, избрани от конкурсната комисия и представени от кандидатите, въз основа на които се прави обща оценка за притежаваните от кандидатите професионални качества. При еднакви оценки се назначава съдията, прокурорът или следователят с по-дълъг стаж в съответната система на органите на съдебната власт, а при равен стаж в съответната система на органите на съдебната власт - този с по-дълъг юридически стаж.
- 55 **Чл. 192.** (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) Конкурсната комисия класира кандидатите за повишаване в длъжност според резултатите от последната атестация и проверки от по-горестоящите органи на съдебната власт и от Инспектората към Висшия съдебен съвет, данните от кадровите им дела и преценка на разгледаните и приключени дела и преписки, избрани от конкурсната комисия и представени от кандидатите, въз основа на които се прави обща оценка за притежаваните от кандидата професионални качества. При еднакви оценки се назначава съдията, прокурорът или следователят с по-дълъг стаж в съответната система на органите на съдебната власт, а при равен стаж в съответната система на органите на съдебната власт - този с по-дълъг юридически стаж.
- 56 **Чл. 193.** (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2011 г., в сила от 04.01.2011 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Резултатите от класирането на кандидатите заедно с цялата конкурсна документация и със становището на Комисия по професионална етика към съответната колегия се предоставят на Комисията по атестирането и конкурсите към съответната колегия.
- (2) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Комисията по атестирането и конкурсите към съответната колегия внася в съответната колегия на Висшия съдебен съвет мотивирано предложение за повишаване или за преместване на кандидатите, класирани на първо място за длъжностите в съответните органи на съдебната власт.
- (3) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Съответната колегия на Висшия съдебен съвет приема решение за повишаване или за преместване на съдия, прокурор или следовател по поредността на класирането до попълване на местата.
- (4) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) При приемането на решението по ал. 3 съответната колегия на Висшия съдебен съвет проверява дали класираният на първо място кандидат отговаря на изискванията за стаж по чл. 164, както и дали притежава необходимите професионални и нравствени качества.

(5) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г.) Съответната колегия на Висшия съдебен съвет с решение отказва назначаването на кандидат, за когото е установил, че не отговаря на изискванията по чл. 162 и 164. В този случай се назначава следващият класиран кандидат, който отговаря на изискванията.

(6) (Нова - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) В 9-месечен срок от приключване на предходната конкурсна процедура с решение на съответната колегия на Висшия съдебен съвет и при наличие на освободена длъжност в орган на съдебната власт, съответната колегия на Висшия съдебен съвет приема решение за назначаване на следващия по ред кандидат в конкурса за повишаване или за преместване, получил крайна оценка в конкурсната процедура, не по-ниска от много добър „5,00“.

(7) (Нова - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) Срокът по ал. 6 започва да тече от датата на приемане на първото решение на съответната колегия на Висшия съдебен съвет, с което по реда на ал. 3 са повишени или преместени класираните кандидати, независимо от последваща отмяна на същото при обжалване.

(8) (Доп. - ДВ, бр. 28 от 2016 г., предишна ал. 6, доп. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г., предишна ал. 7 - ДВ, бр. 11 от 2020 г.) Решението на съответната колегия на Висшия съдебен съвет по ал. 5 и 6 може да се обжалва при условията и по реда на чл. 187.

57 **Чл. 227.** (Изм. - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) (1) Съдия, прокурор или следовател може да бъде командирован при необходимост за не повече от 12 месеца с предварителното му писмено съгласие. В изключителни случаи той може да бъде командирован и без неговото съгласие за срок до три месеца. Той не може да бъде командирован повторно в същия орган на съдебната власт.

(2) (Нова - ДВ, бр. 90 от 2017 г., в сила от 14.11.2017 г.) Алинея 1 не се прилага, когато съдия, прокурор или следовател се командирова на незащатна длъжност.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) При невъзможност за формиране на състав за разглеждане на дело се командирова съдии за разглеждане на конкретното дело до приключването му на съответната инстанция при спазване на общите правила и принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) Бременни и майки с деца до тригодишна възраст не могат да бъдат командировани без предварителното им писмено съгласие.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) За времето, през което съдия, прокурор или следовател е командирован за изпълнение на длъжност, която е по-висока от заеманата от него длъжност, той получава съответното по-високо възнаграждение.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) Органът, в който е назначен магистратът, заплаща възнаграждението за основната длъжност, на която е назначен, както и разликата до размера на по-високото възнаграждение за ранг и по-горестоящата длъжност, на която е командирован.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) Командиrowането на съдия, прокурор или следовател се извършва след преценка за притежавания ранг за длъжността, за която е командирован, професионалният му стаж и опит, оценка от атестация и становище от прекия му административен ръководител.

(8) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) За всяко командироване се издава заповед с мотиви за наличие на служебна необходимост за командирования съдия, прокурор или следовател.

(9) (Предишна ал. 8 - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) В случаите, когато съответният закон поставя изискване за неизменност на състава, съдията продължава да участва в делата на съда, в който работи, а след приключване на командироването довършва и делата в съда, в който е бил командирован“.

Закон за защита от домашното насилие („ЗЗДН“; обн., ДВ, бр. 27 от 29 март 2005 г. в сила от 02.04.2005 г.; посл. изм., ДВ, бр. 101 от 27 декември 2019 г.):

58 **„Чл. 11. ...** (2) При издаване на заповедта съдът възлага държавната такса и разноските по делото на извършителя на домашното насилие.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) При отказ за издаване на заповед или при отмяна на заповедта, държавната такса и разноските по делото се заплащат от молителя, освен когато молбата е за защита на лица, които не са навършили 18-годишна възраст, както и на лица, поставени под запрещение, или лица с увреждания.

59 **Чл. 15. (1)** Съдът се произнася с решение в открито заседание.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) При уважаване на молбата съдът издава заповед за защита.

60 **§ 1.** За неуредените в този закон въпроси се прилагат съответно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс“.

Граждански процесуален кодекс („ГПК“, обн., ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.; посл. изм., ДВ, бр. 15 от 19 февруари 2021 г.):

61 **„Състав на съда**

Чл. 20. Първоинстанционните дела се разглеждат в състав от един съдия, а въззивните и касационните - в състав от трима съдии, единият от които е председател на състава.

62 Съвещание

Чл. 21. (1) Съвещанието и гласуването на съдебния състав се ръководи от председателя на състава и се провежда тайно.

(2) Никой от съдиите не може да се въздържа от гласуване.

(3) Членовете на състава гласуват в поредност според старшинството. Първи гласува младшият член, а председателят гласува последен.

(4) Когато при решаване на делото по същество съдът трябва да се произнесе по няколко иска, по всеки от тях се провежда отделно гласуване.

(5) Решенията на съда се приемат с мнозинство на гласовете на съдиите.

(6) Съдията, който не е съгласен с мнението на мнозинството, подписва решението, като мотивира отделно своето особено мнение.

63

Основания за отвод

Чл. 22. (1) Не може да участва като съдия по делото лице:

1. което е страна по делото или заедно с някоя от страните по делото е субект на спорното или свързано с него правоотношение;

2. което е съпруг или роднина по права линия без ограничение, по съребрена линия до четвърта степен или по сватовство до трета степен на някоя от страните или на неин представител;

3. което живее във фактическо съпружеско съжителство със страна по делото или с неин представител;

4. което е било представител, съответно пълномощник, на страна по делото;

5. което е взело участие при решаване на делото в друга инстанция или е било свидетел или вещо лице по делото;

6. относно което съществуват други обстоятелства, които пораждат основателно съмнение в неговото безпристрастие.

(2) Съдията е длъжен сам да се отстрани в случаите по ал. 1, т. 1—5, а когато не приеме отвода по ал. 1, т. 6, да обяви обстоятелствата.

64 Присъждане на разноски

Чл. 78. (1) Заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, се заплащат от ответника съразмерно с уважената част от иска.

(2) Ако ответникът с поведението си не е дал повод за завеждане на делото и ако признае иска, разноските се възлагат върху ищеца.

(3) Ответникът също има право да иска заплащане на направените от него разноски съразмерно с отхвърлената част от иска.

(4) Ответникът има право на разноски и при прекратяване на делото.

(5) Ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, съдът може по искане на насрещната страна да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част, но не по-малко от минимално определения размер съобразно чл. 36 от Закона за адвокатурата.

(6) Когато делото е решено в полза на лице, освободено от държавна такса или от разноски по производството, осъденото лице е длъжно да заплати всички дължащи се такси и разноски. Съответните суми се присъждат в полза на съда.

(7) Ако претенцията на лицето, което е получило правна помощ, бъде уважена, изплатеното адвокатско възнаграждение се присъжда в полза на Националното бюро за правна помощ съразмерно с уважената част от иска. В случаите на осъдително решение лицето, получило правна помощ, дължи разноски съразмерно с отхвърлената част от иска.

(8) (Изм. - ДВ, бр. 8 от 2017 г.) В полза на юридически лица или еднолични търговци се присъжда и възнаграждение в размер, определен от съда, ако те са били защитавани от юрисконсулт. Размерът на присъденото възнаграждение не може да надхвърля максималния размер за съответния вид дело, определен по реда на чл. 37 от Закона за правната помощ.

(9) При приключване на делото със спогодба половината от внесената държавна такса се връща на ищеца. Разноските по производството и по спогодбата остават върху страните, както са ги направили, ако не е уговорено друго.

(10) На третото лице помагач не се присъждат разноски, но то дължи разноските, които е причинило със своите процесуални действия.

(11) Когато в делото участва като страна прокурорът, дължащите се разноски се присъждат на държавата или се заплащат от нея.

Чл. 81. Във всеки акт, с който приключва делото в съответната инстанция, съдът се произнася и по искането за разноски.

66 Изменяне на решението в частта за разноските

Чл. 248. (1) В срока за обжалване, а ако решението е необжалваемо - в едномесечен срок от постановяването му, съдът по искане на страните може да допълни или да измени постановеното решение в частта му за разноските.

(2) Съдът съобщава на насрещната страна за исканото допълване или изменяне с указание за представяне на отговор в едноседмичен срок.

(3) Определението за разноските се постановява в закрито заседание и се връчва на страните. То може да се обжалва по реда, по който подлежи на обжалване решението.

67 Приложно поле

Чл. 252. Съдът постановява определение, когато се произнася по въпроси, с които не се решава спорът по същество.

68 Предмет на обжалване и компетентен съд

Чл. 258. (1) Решенията на районните съдилища подлежат на обжалване пред окръжните съдилища, а решенията на окръжните съдилища като първа инстанция - пред апелативните съдилища.

(2) Жалба може да се подаде срещу цялото решение или срещу отделни негови части.

69 Обжалване с частна жалба

Чл. 274. (1) Срещу определенията на съда могат да бъдат подавани частни жалби:

1. когато определението прегражда по-нататъшното развитие на делото, и
2. в случаите, изрично посочени в закона.

70 Разглеждане и решаване на частната жалба

Чл. 278. (1) Частните жалби се разглеждат в закрито заседание. Съдът, ако прецени за необходимо, може да разгледа жалбата в открито заседание.

(2) Ако отмени обжалваното определение, съдът сам решава въпроса по жалбата. Той може да събира и доказателства, ако прецени това за необходимо.

(3) Постановеното определение по частната жалба е задължително за долустоящия съд.

(4) Доколкото в този раздел няма особени правила, за производството по частните жалби се прилагат съответно правилата за обжалване на решенията“.

Правилник за администрацията в съдилищата (издаден от Висшия съдебен съвет, обн., ДВ, бр. 68 от 22. август 2017 г., посл. изм. и доп., бр. 91 от 23 октомври 2020 г.):

- 71 **„Чл. 80. ... (9)** При повторно постъпване в съда на въззивни жалби по граждански, търговски и наказателни дела, по които производството по делото е било прекратено и делото върнато на първоинстанционния съд за поправка на очевидна фактическа грешка, допълване, изменение в частта за разностите на решението или отстраняване на нередовности и за администриране на жалбата, делото се образува под нов номер и се разпределя на първоначалния съдия-докладчик. Тези случаи се отчитат в отделна графа в статистическите формуляри, както и в съответния софтуер за случайно разпределение на делата“.

ВРЪЗКА С ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТЪЛКУВАНЕ

- 72 Съгласно чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС държавите в Европейския съюз са длъжни да установят „правните средства, необходими за осигуряването на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза“.

Предмет на спора и връзка на този предмет с правото на Съюза

- 73 Съгласно становището на Съда на Европейския съюз, дадено в §§ 32—37 от решение по дело C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, всяка юрисдикция, която евентуално може да приложи правото на Европейския съюз може да брани независимостта си срещу външни фактори, които могат да нарушат независимостта и, дори и производството по главния спор да не се отнася пряко до област на компетентност на Европейския съюз. С други думи, самата разпоредба на чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС превръща независимостта на всеки национален съд, който е натоварен абстрактно да правораздава по дела, по които е възможно да се отправи преюдициално запитване по чл. 267 ДФЕС по съществуването на спора, във въпрос за правото на Съюза, а не само за националното конституционно право - така §§ 34—35 от решение по съединени дела C-558/18 и C-563/18, Miasto towicz.
- 74 Разбира се, националните съдилища не могат да отправят преюдициални запитвания за защита на независимостта си, ако само абстрактно смятат, че същата може да бъде засегната, а само в случай, че съществува реален фактор, който поставя решаващия съд в ситуация, която би поставила

независимостта му под съмнение - така §§ 46—48 от Решението по съединени дела C-558/18 и C-563/18, Miasto towicz.

- 75 Настоящата ситуация не е такава. В случая висшестоящите съдебни инстанции дават задължителни съгласно чл. 278, ал. 3 ГПК за настоящия съд указания да се произнесе по въпрос за разноски по прекратено дело. Макар и това дело да е прекратено и определението по въпроса да е влязло в сила, една от страните твърди, че е засегната от това, че се накърнява независимостта на националния съд, който е отказал да я осъди да плати разноски. Молителят в производството излага твърдения, че настоящият съдебен състав вече се е произнесъл по такава претенция срещу него, изложил е становище, че е неоснователна, и с това спорът е приключил.
- 76 Същевременно въпросът за отговорността е оспорен от ответницата по делото пред две общи за българската правна система съдилища, които могат да задават преюдициални въпроси, в които са участвали командировани съдии. Тези съдилища са приели, че производството по въпроса за разноските не е приключило, поради което са върнали делото на настоящия съдебен състав за произнасяне по същество и тяхното становище, че процесът е все още висящ обвързва настоящия съд. Това е въпрос на националното процесуално право, който обаче е свързан със съдебната независимост и възможността за даване на обвързващи указания на националния съдия, което означава, че е налице ситуация на приложение на чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС - така § 94 от решение по дело C-487/19 W.Z.
- 77 За пълнота следва да се посочи и че при преценка на въпроса за размера на претенцията за разноски настоящият съд ще следва и да прецени дали и доколко, с оглед становището на молителя, че ответницата е ползвала скъпи адвокатски услуги, следва да се уважи искането на ответницата по размер. По този въпрос в националното право е прието, че съществува обвързваща тарифа на Висшия адвокатски съвет, като по въпроса е налице и произнасяне на Съда на Европейския съюз - решение по свързани дела C-427/16 и C-428/16, ЧЕЗ електро България.
- 78 Във връзка с изложеното следва да се прецени доколко настоящият съдебен състав следва да се смята обвързан от указанията на горестоящите съдебни инстанции (както това е предвидено в националния закон - чл. 278, ал. 3 ГПК), ако в съдебните състави са участвали командировани съдии поради съмненията, изложени по-долу. Това от своя страна е въпрос на независимостта на съда, от който пряко зависи приложението на настоящото дело, и съответно е налице основание да се приеме според настоящия съдебен състав, че се прилага чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС.

Относно статута на командироването в България

- 79 В последния месец Съдът на Европейския съюз имаше повод да се произнесе по въпроса дали предвидената в национална правна система възможност за командироване на съдия противоречи на стандартите за гарантиране на съдебна независимост в решение от 16.11.2021 г. по съединени дела C-749/19, C-748/19, C-750/19, C-754/19, C-751/19, C-752/19 и C-753/19, WB. Същите засягат полски закон, според който орган на изпълнителната власт - министърът на правосъдието, който изпълнява и функциите на главен прокурор, може да командирова назначени съдии от един съд в друг. [OMISSIS]
- 80 Предизвикателствата пред българската съдебна система са принципно различни от тези, които са били предмет на обсъждане в досегашните дела от Полша и Унгария. В България Конституцията от 1991 г. създава от формална страна сериозни институционални гаранции за независимостта на съдебната власт, като на практика изключва влиянието на други държавни органи извън Висшия съдебен съвет върху всякакви въпроси от местоработата и кариерното развитие на съдиите. Поради това ситуация като в цитираните в предходния параграф дела е невъзможна при действащата българска конституционна уредба на съдебната власт.
- 81 В случая обаче е възможен произвол *вътре* в съдебната власт, тъй като кадровият орган не е обвързан със стриктни стандарти как да прилага правилата за командироване. Същото е илюстрирано по-горе с аргументите, взети предвид от Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет, когато е променен обичайният кариерен ход на назначаване на едни съдии (те са назначени в съдебни райони много далеч от този, където първоначално са правораздавали), за да бъде прекратено командироване на друг съдия. Така се оказва, че институтът на командироването може да се използва за натиск върху определени съдии.
- 82 Тук следва да се вземат обсъдят факторите, които според практиката на Съда на Европейския съюз - §§ 78—86 от решение по съединени дела C-749/19, C-748/19, C-750/19, C-754/19, C-751/19, C-752/19 и C-753/19, WB, могат да обосноват допустимост или недопустимост на командироване на съдии с оглед гарантирането на съдебната независимост. При преценката си националният съд следва да изхожда от това дали командироването става от държавен орган без влияние в съдебния процес, дали командироването става със или без съгласието на съдията, дали подборът на командированите и прекратяването на командироването се правят въз основа на предварително известни критерии и дали са мотивирани, както и дали решенията за командироване и прекратяването му могат да бъдат оспорени пред независим и безпристрастен съд.
- 83 В настоящия случай запитващият съд е получил указания от висшестоящи съдебни състави, в които има командировани съдии, което поставя въпроса дали настоящият съд има право на преценка за независимостта на тези съдебни състави. По-специално следва да се отговори дали цитираните в

предходния абзац критерии за командироване следва да се приложат и в случаите, когато съдии се командирват от съдебната власт.

- 84 Налице са и специфични особености на случая на България. На първо място, режимът за командироване на съдии е бил променян няколко пъти в последните шест години. Като реакция на забележки на Европейската комисия, дадени по реда на Механизма за сътрудничество и проверка, създаден с Решение 2006/929/ЕО, през 2016 г. възможностите за командироване на съдии са ограничени, като в чл. 227, ал. 1 ЗСВ е поставен максимален срок от 1 година за командироване и е забранено повторно командироване в един и същ орган на съдебната власт. Тези забрани са отстранени с приемането на новата разпоредба на чл. 227, ал. 2 ЗСВ от 2017 г., която допуска при наличие на незапълнен щат в съда командироването да е на практика безкрайно.
- 85 От друга страна се наблюдават и някои разлики със случая на командироването на съдии в Полша от министъра на правосъдието. На първо място, командироването се извършва с акт на органи на съдебната власт, макар и не на съдилища, а на специална администрация на съдебната власт. На второ място, командироването е само със съгласие на съдията, ако е за период от над 3 месеца. На трето място, макар и да липсват критерии за започване на командироването, такива има за прекратяването му от Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет - допуснати нарушения при процедурата по командироване или възникване на нужда от повече съдии в съда, от който магистратът е командирован. Тези фактори изглежда да са обективни.
- 86 Същевременно следва да се отчете и контекстът на прилагането на различни дисциплинарни политики от българския Висш съдебен съвет и отчетените бележки по Механизма за сътрудничество и проверка, създаден с Решение 2006/929/ЕО на Комисията.
- 87 Съгласно т. 2 от решение по съединени дела C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, препоръките по Механизма за сътрудничество и проверка са част от приложното поле на Учредителните договори на Европейския съюз и при прилагане на мерки в обхвата на механизма България е длъжна да спазва изискванията за запазване на принципа на правовата държава съгласно чл. 2 ДЕС. В докладите по механизма е отчетен системен проблем с контрола върху [OMISSIS] командироването на магистрати, като в последния доклад от 2018 г. е отразена загриженост, че безконтролното командироване може да се превърне в алтернативен път за кариерно развитие, непредвиден в закона. В т. 3 към Приложение № 1 към Решение 2006/929/ЕО на Комисията, с което е създаден Механизмът за сътрудничество и проверка е поставена цел на България да подобри „професионализма и отчетността“ на съдебната система.

- 88 В този контекст следва да се отбележи и какво е положението на командирования съдия при настоящата българска уредба. В общата хипотеза на командироване по чл. 227, ал. 1 ЗСВ промяната на мястото на работа е еднократна и за срок от най-много една година. Срокът е твърде кратък и съдията е в известност за това, че ще се върне на предишната си длъжност, поради което командироването изглежда да съответства на установените в практиката на Съда на Европейския съюз (вж. § 82 по-горе) условия.
- 89 Различно е положението при командироването по реда на новата (въведена през 2017 г.) разпоредба на чл. 227, ал. 2 ЗСВ. В този случай само наличието на незаета длъжност в съда, където съдията се командирова, е условие за безсрочно командироване. Действително, такъв съдия се съгласява да бъде командирован без срок. Често тези командировки продължават няколко години, а в някои случаи стигат до период от почти 10 години. През това време съдията развива социални и битови връзки с мястото на новата си работа и променя функциите си според новите си задължения. Въпреки тази промяна няма гаранции, че командироването не може да бъде отменено по всяко време, включително от председателя на съда, който го е допуснал, както посочва и председателят на ВАС в становището си от 23.06.2020 г. (вж. § 24 по-горе). Решението за това подлежи на съдебен контрол, но докато трае съдебното производство, решението се изпълнява и съдията следва да изчака решението на Върховния административен съд по чл. 36 ЗСВ на длъжността и в институцията, от която е командирован. Това поставя работата на съдията в зависимост от решенията на Съдийската колегия и командировалия го председател, което може да е основание за натиск за конкретни решения.
- 90 Отделно от това следва да се прецени дали установяването на законови критерии за прекратяване на командироването, които изглеждат обективни, не се обезсмисля от начина на прилагане на закона от Висшия съдебен съвет. Изглежда, че и някои от членове на последния са на мнение, че практиката им не е последователна, както личи от протокола от заседанието от 23.06.2020 г.
- 91 Всичко това налага допълнително тълкуване на указанията, дадени от Съда на Европейския съюз за допустимост на командироването на магистрати в §§ 78—86 от Решението по съединени дела C-749/19, C-748/19, C-750/19, C-754/19, C-751/19, C-752/19 и C-753/19, WB.
- 92 На първо място следва да бъде даден отговор на въпроса дали тези критерии ще се прилагат не само когато командироването се извършва от орган на изпълнителната власт, а и от орган на управление на съдебната система, който има статут на независимост спрямо законодателя и правителството.
- 93 На второ място следва да се прецизира дали влияние върху независимостта на конкретен командирован съдия има само необоснованото решение за прекратяване на командироването му или липсата на критерии, по които да

се избират съдии още в началото на командировката, е достатъчен фактор да накърни независимостта на съдията в нарушение на чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС. Следва да се има предвид, че абстрактни критерии за подбор на командироването са предвидени в чл. 227, ал. 7 ЗСВ, но същите не подлежат на съдебен контрол.

- 94 На трето място следва да се даде отговор на въпроса дали ако независимостта на командирвания съдия не се накърнява, ако са предвидени обективни критерии в закона за прекратяване на командироването, неправилното приложение на тези критерии от националните административни и съдебни органи може да се смята за нарушаване на тази гаранция и да води до нарушение на стандарта за независимост по чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС.
- 95 Накрая следва да се отчете и специфичния контекст на България и Румъния като държави, в които действа Механизъм за сътрудничество и проверка, и да се даде отговор дали при констатиране по този Механизъм слабости в системата на командироване, които не са премахнати (или са премахнати, но в последствие отново въведени в закона), премахване на гаранциите за командироването може да се смята за нарушение на изискването за независимост по чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС.
- 96 Ако на тези въпроси се дадат отговори по начин, който установява нарушаване на изискванията за независимост на командированите съдии, или установи, че това е възможно, ако са нарушени определени изисквания, следва да се даде и отговор на въпроса за последиците от установената липса на независимост. Следва да се има предвид, че от съдебни състави с по един командирован съдия са дадени указания на настоящия съд.
- 97 Следва да се има предвид, че съгласно решение по дело C-173/09, Елчинов, указания на висшестоящ съд, които са задължителни по националното право, губят своята задължителност, ако нарушават правото на Европейския съюз. В случая следва да се дадат насоки кога тази задължителност би отпаднала, ако указанията не съдържат пряко противоречие с правото на Съюза, но са издадени от орган, който евентуално не отговаря на стандартите на това право.
- 98 В настоящия случай следва по-специално да се има предвид, че указанията не засягат решение по съществото на правен спор, а имат процесуален характер. Освен това не е установена никаква заинтересованост на командированите съдии по конкретното дело, а и няма никакви съмнения за това.
- 99 От друга страна следва да се има предвид, че съгласно чл. 80, ал. 9 от Правилника за администрацията в съдилищата, ако определението на настоящия съд за разноските бъде обжалвано, то жалбата ще бъде разгледана отново от състава на Софийския градски съд, в който е било

разпределено делото по-рано, и в който правораздава командирован съдия. Разбира се, това би станало, ако междувременно командироването не се прекрати.

БЕЛЕЖКИ ОТНОСНО ЕВЕНТУАЛНО БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ НА ПРОЦЕСА

- 100 На 15.12.2021 г. Народното събрание избра нов Министерски съвет на Република България, който е заявил намерение да извършва реформи в областта на организацията на съдилищата и статута на съдиите. Във връзка с това е възможно да бъдат променени разпоредбите, уреждащи командироването на съдии. Следва да се има предвид, че това няма да се отрази на въпросите, поставени в настоящия процес, тъй като указанията са дадени от съдии, които са били командировани при сега действащите правила и независимостта им следва да се преценява към момента на постановяване на акта, с който са дадени указанията.

ПРЕЮДИЦИАЛНИ ВЪПРОСИ:

- 101 С оглед на изложеното производството по настоящото дело следва да се спре и да се отправят до Съда на Европейския съюз следните въпроси относно тълкуването на чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС:
- 102 [OMISSIS]
- 103 [OMISSIS]
- 104 [OMISSIS]
- 105 [OMISSIS]?
- 106 [OMISSIS] [повторение на преюдициалните въпроси, съдържащи се в диспозитива]

РАЗНОСКИ:

- 107 По разноските, включително в производството пред Съда на Европейския съюз, настоящият съд ще се произнесе след като производството пред последното съдилище приключи.

Така мотивиран, Софийският районен съд, 37. състав,

ОПРЕДЕЛИ:

- 108 **СПИРА** на основание чл. 267, пар. 1 ДФЕС производството [OMISSIS] до произнасяне на Съда на Европейския съюз по поставените по-долу въпроси.

- 109 **ИЗПРАЩА** на основание чл. 267 ДФЕС **ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ** по следните въпроси:
- 110 „1. Следва ли чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС да се тълкува в смисъл, че правни средства, необходими за ефективна съдебна защита, не са осигурени на гражданите поради накърняване на независимостта на съда, когато в една държава от Европейския съюз е допустимо командироване на съдии за неограничен период от време с тяхно съгласие във висшестоящ съд по решение на орган на управлението на съдебната власт, който е независим от останалите държавни органи, ако са предвидени условия за вземане на решение прекратяване на командироването, както и съдебна защита срещу последното решение, но без възможност да се прекрати действието му, докато процесът е висящ, и по какви критерии следва да се преценява конкретно, че е допустимо командироване без срок?
- 111 2. Следва ли отговорът на първия въпрос да е различен, ако обективните условия за решение за прекратяване на командироването са предвидени в закона и подлежат на съдебен контрол, но не са предвидени такива условия, подлежащи на съдебен контрол, при вземането на решения за избор кой магистрат да бъде командирован?
- 112 3. Ако отговорът на първия въпрос е, че при подобни условия командироването на съдии е допустимо, ако се спазват обективни правила, следва ли при преценка за това доколко националният режим нарушава изискването за достатъчност на необходимите средства по чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС, да се вземат предвид не само установените в закона критерии, а и начинът на прилагането им от компетентните национални административни и съдебни органи?
- 113 4. Следва ли Решение 2006/929/ЕО на Комисията да се тълкува в смисъл, че променя отговора на предходните три въпроса, ако е установена национална практика на командироване, която е имала сходна на действащата уредба, и това е било повод за повдигане на забележки в рамките на Механизма за сътрудничество и оценка, въведен с цитираното решение?
- 114 5. Ако се установи, че предвидените национални правила за командироване на съдии евентуално накърняват задължението за предоставяне на правни средства, необходими за осъществяване на ефективна съдебна защита, съгласно чл. 19, пар. 1, втора алинея ДЕС, следва ли последната разпоредба да се тълкува в смисъл, че изключва задължителни указания към националния съд, които са дадени от висшестоящ съд, в чийто състав е имало командирован съдия, и при какви условия? По-специално, засегнати ли са от порок указания, които не засягат съществото на съдебния спор, а указват какви процесуални действия да се предприемат?“

й.я.

[OMISSIS] [възможност за обжалване и други формалности]